

LEDARHANDLEDNING

FREDLIGT

EN TIDNING OM FRED OCH ICKEVÅLD

OM MATERIALET

Ledarhandledningen riktar sig till dig som är ledare och vill göra aktiviteter på temat fred tillsammans med barn i åldrarna 9-12 år. Det kan vara i söndagsskolan, med juniorgruppen, på ett läger eller i något annat sammanhang. De flesta övningarna är anpassningsbara till olika åldergrupper och målgrupper.

Du som ledare kan bäst avgöra vilka övningar som passar för just din grupp. Ledarhandledningen hör ihop med tidningen Fredligt som går att beställa mot fraktkostnad via www.svenskakyrkansunga.se/butik. Dela gärna ut tidningen till gruppen i samband med att du använder materialet.

Produktionen är ett samarbete mellan Kristna freds rörelsen och Svenska Kyrkans Unga.

Kristna Freds rörelsen är en rörelse med medlemmar och ideellt aktiva i alla åldrar som vill vara med i arbetet för en värld utan våld, krig, förtryck och orättvisor. Svenska Kyrkans Unga är en demokratisk rörelse av barn och unga i Svenska kyrkan som bland annat jobbar med globala rättvisefrågor. Vi har inom respektive organisation sett ett behov och en efterfrågan av ett fredsmaterial för barn och har därför valt att tillsammans arbeta fram det här materialet.

UPPLÄGG

Ledarhandledningen består av övningar och samtalsfrågor som utgår från teman som tas upp i Fredligt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Om materialet	s. 2
Uppvärmningsövningar & lära känna-lekar	s. 3
Att vara en bra kompis	s. 4
Att hantera konflikter och bråk	s. 5
Varför blir det krig?	s. 6
Hjältar	s. 7
Att vara modig	s. 8
Att sätta sig på tvären	s. 9
Avslutning	s. 10
Lära mer	s. 11

VAD ÄR FRED?

Vi utgår från en bred definition av fred. Fred som är mer än avsaknad av våld. Fred som också består av rättvisa och respekt för mänskliga rättigheter. Det är snart 200 år sedan Sverige hade en större väpnad konflikt inom landets gränser, men diskriminering, våld och andra typer av utsatthet finns i vårt eget samhälle.

Vi är övertygade om att vi alla kan bidra till att bygga fred och vill med detta material skapa förståelse och engagemang för att bygga fred både i vårt eget samhälle och i världen.

VAD ÄR ICKEVÅLD?

Ickevåld är ett övergripande tema som tas upp i tidningen Fredligt och i ledarhandledningen. Ickevåld handlar om mer än att bara ta avstånd från våld. Det handlar om att aktivt protestera mot orättvisor och förtryck med hjälp av fredliga metoder. En av grundprinciperna handlar om att se alla som är inblandade i en konflikt som medmänniskor och inte som fiender. Läs mer om ickevåld på Kristna freds rörelsens hemsida: www.krf.se/en-guide-till-ickevald. En enklare text om ickevåld finns även i Fredligt på sidan 10.

UPPVÄRMNINGSÖVNINGAR OCH LÄRA KÄNNA-LEKAR

TILL LEDAREN

När du planerar din träff med temat fred och ickevåld är det bra att fundera på hur du vill inleda passet. Här är några tips på övningar som är bra att börja med för att skapa en trygg och positiv stämning i gruppen och för att öva sig på att lyssna och kommunicera. Det är viktigt att alla känner sig delaktiga och kan bidra.

JA-LEK

Om man vill få ett positivt klimat för nya idéer kan det vara bra att börja med en ja-lek. Dela in deltagarna två och två. I paren ska de turas om att komma på saker som de ska göra, till exempel "Ska vi hoppa på stället? Ska vi torrsimma på golvet?". Den andra personen måste säga ja jätteentusiastiskt. Båda genomför idén tills den andra personen kommer på en ny sak de ska göra. Leken kan också göras i helgrupp. Vem som helst i gruppen får komma på en sak alla ska göra. Gruppen ropar ja entusiastiskt och alla genomför tillsammans tills någon i gruppen kommer på en ny sak att göra.

KOMMUNIKATIONSÖVNING

Förberedelser och material: Enkla bilder på ett papper, tomma papper och pennor.

Deltagarna sätter sig i ett led. Är de fler än sju personer kan det vara bra att göra två led så att övningen inte blir för svår. Personen längst bak i ledet får en enkelt ritad bild och personen längst fram i ledet får en penna och ett tomt blad. Den som sitter längst bak använder sitt finger och ritar bilden på ryggen på personen framför. Denne fortsätter och ritar med fingret på nästa person som fortsätter på nästa och så vidare. När personen längst fram i ledet fått bilden ritad på sin rygg ska hen rita resultatet på ett papper. Jämför därefter de båda ritade bilderna med varandra.

Prata om: Var det en svår uppgift? Var det någon som kände vad det var för motiv som ritades på deras rygg? Om motivet tappades bort: Finns det något ni kunde ha gjort för att det skulle vara lättare att bilden kom fram? Om ni lyckades: Vad gjorde att kommunikationen fungerade? Kan det vara liknande med ett rykte? Att information försvinner på vägen och att annan information hittas på? Vad ska man göra om man hör ett rykte?

VINDEN BLÅSER – VARIANT 1

Förberedelser och material: Lappar med olika påståenden, till exempel: gillar glass, tycker krig är fel, gillar djur. Anpassa svårighetsgraden på frågorna till din grupp.

En person står i mitten och resten sitter på varsin stol i en cirkel. Ingen stol ska vara tom. Personen i mitten säger "Vinden blåser för alla som..." och läser det som står på lappen högt. Alla som tycker att det som står på lappen stämmer in på sig själv byter stol. Den som står i mitten ska försöka hitta en ledig stol. Den som blir utan stol blir den som läser nästa lapp. Ta bort lappar som lästs så att det kommer nya påståenden hela tiden.

VINDEN BLÅSER – VARIANT 2

En person står i mitten och resten sitter på varsin stol i en cirkel. Ingen stol ska vara tom. Personen i mitten säger något som stämmer in på sig själv. Alla som det också stämmer in på ska då byta plats. Den som står i mitten ska försöka hitta en ledig stol.

ATT VARA EN BRA KOMPIS

Övningar till sidorna 2-5:

Jasmine och Carmen är riktiga kompisar, Kompisar på flykt och Test: Är du en bra kompis?

TILL LEDAREN

De här övningarna syftar till att visa på att bygga fred inte bara handlar om att lösa konflikter i länder långt borta, det handlar också om hur vi är mot varandra i vardagen och i vårt eget samhälle. Att bygga fred börjar här och nu, genom att vara schysst mot och respektera varandra.

LED EN KOMPIS

Material och förberedelser: Ögonbindel, förbered en bana med till exempel koner eller stolar.

En person i gruppen tar på sig en ögonbindel. Alla andra står på ett ställe och får i uppgift att leda den blinde genom banan. Gruppen står och ropar anvisningar till den blinde för att hjälpa denne rätt. Alla får turas om att vara blind. Om gruppen är stor kan man dela upp sig på flera banor.

Prata om: Vad var lätt och vad var svårt? Förutom i leken, finns det andra situationer när man måste samarbeta? Kan man klara sig helt på egen hand? Vad kan bli bättre om man samarbetar?

KOMPISINTERVJUER

Kom tillsammans i gruppen på tre intervjufrågor. Inspireras till exempel av en Mina vänner-bok. Dela in gruppen två och två och låt dem ställa frågorna till varandra. Återsamlas och låt alla presentera par-kompisen för gruppen. Som hjälp kan man ha ritat/skrivit ner svaren på papper under övningen.

Prata om: På vilka sätt är vi lika varandra? På vilka sätt är vi olika? Är det viktigt att vara lika varandra när man är kompisar? Vad är bra med att vara olika? Prata om att vi alla liknar varandra på vissa sätt, men är olika på andra. Poängtera att alla människor är viktiga och alla är välkomna i gruppen.

KOMPISSOL

Förberedelser: Klipp ut solstrålar (remsor) i gult papper.

Alla får varsin stråle och i uppgift att på den skriva en sak som kännetecknar en bra kompis. Sätt upp strålarna på väggen som en sol och låt dem vara en påminnelse om hur gruppen vill vara mot varandra. På första uppslaget i tidningen Fredligt, på sida 2, finns tips på hur man skaffar sig en kompis. Diskutera sakerna på listan. Funkar de? Finns det fler sätt att få kompisar?

Prata om: Fred kan betyda att det inte finns några krig, men det kan också handla om att känna sig trygg hemma, i skolan och med kompisarna. För att det ska bli så behöver vi alla hjälpas åt. Genom att vara en schysst kompis blir världen bättre och mer fredlig. Som i serien på baksidan av Fredligt, som visar hur goda handlingar sprider sig.

ATT HANTERA KONFLIKTER OCH BRÅK

Övningar till sidorna 6–7: Du får inte vara med

TILL LEDAREN

Forumteater är ett bra sätt att lära sig att se förtryck och orättvisor och öva sig på att förändra och att säga ifrån. En scen spelas upp där en eller flera personer förtrycks. Förtrycket blir allt värre under scenens gång och avslutas när det är som värst. Efter det spelas scenen upp igen, och då får andra i gruppen när som helst stoppa dramat och byta plats med skådespelarna och agera så att scenen inte slutar lika dåligt. Här är två varianter på hur man kan använda metoden.

FORUMTEATER: KONFLIKTER OCH BRÅK

Kom på exempel på konflikter där man blir osams och bråkar, hemma, med kompisar, i skolan... Utgå från gruppens egna erfarenheter. Gör en lista på situationer där det lätt blir bråk. Välj ut några av situationerna. Dela in er i grupper och gör drama av dem. Spela upp situationerna för varandra. Låt alla komma med förslag på hur man kan göra för att vända situationen till något bättre. Kan de göra på något annat sätt så att de inte blir osams? Hur kan personerna i dramat bli sams igen?

FORUMTEATER: ATT SÄGA IFRÅN

Rollspela en konflikt där någon blir illa behandlad. Antingen kan ni komma på situationer som någon i gruppen eller någon man känner till varit med om. Eller så förbereder du som ledare en situation som några får i uppdrag att spela upp. Exempel: någon blir retad, någon tar en annans mössa/mobil. Det viktiga är att rollspelet ska innehålla minst tre personer: en som blir illa behandlad (förtryckt), en som behandlar någon/några illa (förtryckare) och en som tittar på (passiv).

Steg 1: Spela först upp hela situationen från början till slut.

Prata om: Vem är det som blir illa behandlad? Vem är det som behandlar någon/några illa? Vem är det som inte gör något?

Steg 2: Spela upp situationen igen och låt nu gruppen stoppa dramat och hitta på hur personerna kan agera anorlunda så att situationen blir bättre. Låt dem kliva in i rollspelet och ändra det med sitt agerande.

VIKTIGT: Detta är en övning i att lära sig att se förtryck och lära sig att säga ifrån, därför får man bara byta ut karaktärer som behandlas illa eller är passiva.

Prata om: Vad hittade ni på för sätt att gripa in? Var det lätt eller svårt att komma på hur man kunde förbättra situationen? Fanns det sätt som var okej och sätt som var mindre okej? Vad får och vad kan man göra för att stoppa sådant som man tycker är fel? Skulle ni våga göra det ni gjorde på scenen idag i verkligheten? Var det svårt att spela de olika rollerna? Var det någon scen eller förtryck som var extra svårt att vända? Avsluta med att göra en lista på bra sätt att reagera när någon behandlas illa.

VARFÖR BLIR DET KRIG?

Övningar till sidorna 8–9: Krig drabbar också barn

TILL LEDAREN

För barn är krig oftast obegripligt, och det borde det väl egentligen vara för oss som är vuxna också. Krig ses ofta som något oundvikligt, något som ligger i människans natur. Men stämmer det verkligen? Antalet krig i världen har faktiskt minskat de senaste åren, och det finns många exempel på människor som på fredliga sätt protesterat mot krig och mot våld, och lyckats få till en förändring.

IDÉSTORM

Varför blir det krig? Gör en lista på allt ni kommer på! Läs texten i rutan Varför blir det krig? på sidan 7 i Fredligt och se om ni kommer på fler anledningar. Gå igenom listan och sammanfatta vilka olika sorters anledningar ni tror det finns.

Se därefter filmen "Banderoll: Om krig". Filmen tar en kvart och du hittar den på nätet: UR-program: "Banderoll: Om krig", www.ur.se/Produkter/140500-Banderoll-Om-krig

Prata om: Beror krig på hur vi människor är, att vi är aggressiva och våldsamma? Eller beror det på rädsla och osäkerhet – att vi tror att någon ska ge sig på oss? Eller beror det på saker omkring oss, att vi vill ha mer pengar, resurser eller makt? En del säger att religioner orsakar krig: men i verkligheten används oftast religioner och politik mer som ursäkter när krig och konflikter startas. Precis som när det blir bråk och man skyller på varandra...

FN:S BARNKONVENTION

Till ledaren: Att prata om barnkonventionen är ett sätt att prata om att det är fel när barn (och andra) drabbas av krig. Läs mer om vilka rättigheter barn har på www.unicef.se/barnkonventionen.

IDÉSTORM

Förbered genom att läsa/skriva ut barnkonventionen formulerad på ett enkelt sätt som du hittar här: www.unicef.se/barnkonventionen.

Vilka rättigheter vill du ha? Skriv upp alla på ett papper! Diskutera och rangordna: Vilka av de här rättigheterna är viktigast? Vilka hamnar högst på listan? Varför är de viktigast? Titta på FN:s barnkonvention tillsammans. Finns de rättigheter som ni tycker är viktiga som inte finns med i barnkonventionen?

Övning: Välj ut några av de rättigheter i FN:s barnkonvention som ni tycker är viktiga och skapa bilder av dem genom att till exempel rita en serie, måla, göra collage av tidningsbilder och texter eller forma figurer i lera. Gör en utställning av era bilder och skriv upp en lista med de viktigaste rättigheterna och ställ ut i kyrkan på söndag eller i församlingshemmet där människor samlas.

Prata om: Barn är människor som har egna rättigheter, precis som vuxna. Alla världens länder har kommit överens om vilka rättigheter barn har i FN:s barnkonvention. Barn har till exempel rätt till liv och till utveckling. Det innebär att länder ansvarar för att barn inte dödas i krig, och att barn får en bra barndom oavsett var i världen man bor. När Barnkonventionen inte följs är det viktigt att protestera och säga att det är fel.

KVICKROT

Gör en övning där ni delar upp er så att två personer blir trädgårdsmästare och de andra kvickrötter. Kvickrötterna lägger sig huller om buller på golvet och håller i varandras armar eller ben. Trädgårdsmästarna ska lirka loss dem ur varandra. Så fort en kvickrot kommit loss från de andra blir den trädgårdsmästare och hjälper till. Var försiktiga så att ingen gör illa någon annan!

Prata om: Tillsammans blir vi starkare än en och en. När vi tillsammans försöker ändra på något går det oftast bättre än om vi gör det ensamma (trädgårdsmästarna). Om vi håller ihop är vi svårare att besegra än om vi håller emot en och en (kvickrötterna).

HJÄLTAR

Övningar till sidorna 10–11: Hjältar och ickevåldshjältar

TILL LEDAREN

Många som vi ser som hjältar är väldigt våldsamma. Våld har blivit något självklart i filmer, serier och datorspel, men också hur vi löser konflikter i världen. Det här avsnittet vill ifrågasätta varför det ofta är krigshjältar vi ser upp till. Det finns många ickevåldshjältar som har förändrat och skapat fred, men det är sällan vi hör talas om dem.

VINNA-VINNA

Den här övningen är en bra inledning till att prata om våldsamma konflikter på ett lättamt sätt. Deltagarna behöver vara jämna par. Använd dig gärna av ord som associerar till tävling under hela övningens gång utan att faktiskt säga att det är en tävling. Be deltagarna ställa sig i två rader mitt emot varandra. Rita upp en fiktiv linje mellan de två raderna och be deltagarna att ta i hand med den som står mitt emot. På så vis vet alla vem deras motståndare är. De kan fortsätta hålla i handen medan ledaren förklarar vad som kommer att hända. Instruktionerna är att de på den ena sidan om linjen har som mål att få över sin motståndare på sin sida om linjen, de på den andra sidan har målet att få över sin motståndare till sin sida. När alla har förstått säg: Klara, färdiga, gå!

Prata om: För ett samtal med deltagarna om vad som hände. Var det några som lyckades? Ibland försöker alla med samma taktik, att med våld försöka få över den andra. Då kan det vara intressant för deltagarna att få en chans till. Säg i så fall att samma uppgift gäller men att man nu måste prova en annan taktik än den man använde sist.

För sedan ett samtal med alla i gruppen om vad som hände.

- Var det någon som känner att de lyckades med uppgiften?
- Hur gjorde ni?
- Hur kändes det att lyckas/inte lyckas?
- Hur kom det sig att många började med att använda våld?
- Gjorde någon en kompromiss? Struntade någon i sin egen vinning för att undvika konflikt?
- Finns det något sätt att lösa detta så att alla blir nöjda?

Det fredligaste är förstås att båda får som de vill, precis samtidigt – man byter sida.

Prata sedan om våld och varför det ofta verkar vara den första lösningen att nå sitt mål. Exempel på vad man kan lära av övningen: lyssna på sin "motståndares" önskemål, försök hitta nya sätt att lösa konflikten och tänk utanför normen. Ofta är de effektivare sätt än våld och skapar en varaktigare fred mellan parterna.

VEM ÄR DIN HJÄLTE?

Hjältar kan dels vara personer som har samma intresse som en själv, jag gillar fotboll – ett fotbollsproffs är min hjälte. En hjälte kan också vara en påhittad person som räddar någon i en film eller hela världen i en bok. Det kan också vara en riktig person som räddar människor och gör modiga och viktiga saker. Vem är din hjälte?

Prata om: Vad tänker ni på när ni hör ordet Hjälte?

Läs om olika hjältar i Fredligt på sida 10–11.

Prata vidare: Är någon av dessa din hjälte? Vad tycker du om de olika hjältarna som presenteras här? Vem ser du upp till? Spelar det någon roll om en hjälte är riktig eller påhittad?

BERÄTTELSE OM ICKEVÅLD SHJÄLTAR

Läs om ickevåldshjältarna på sidan 11 i Fredligt. Finns det något som ni tycker är viktigt som är fel eller orättvist i er närhet? Skriv upp de saker deltagarna säger på tavla eller blädderblock.

Finns det något av dessa saker vi eller du kan göra något åt? Vad skulle du kunna göra för att vara en ickevåldshjälte? Skriv ner deltagarnas tankar bredvid det som skrivits på tavlan.

Sedan kan alla måla ett självporträtt i tidningen.

ATT VARA MODIG

Övningar till sidorna 8–9 och 12–13: Krig drabbar också barn och Malala stod upp för flickors rätt...

TILL LEDAREN

Att protestera och säga ifrån kan vara otäckt. Att vara den första som säger tvärt emot, säger nej eller försöker förändra något kan möta motstånd. Det kan också vara läskigt att lita på andra människor, det finns flera aspekter. Därför är det viktigt att prata om mod och vad man kan göra för att våga.

FALLCIRKEL

Gör en fallcirkel i en grupp som är mer än sex personer. En person står i mitten av cirkeln med låsta händer mot bröstet. De andra personerna står i en tät cirkel runt omkring, lite bredbent, med lätt böjda ben och med ena foten lite framför den andra. Händerna hålls i brösthöjd med handflatorna framåt för att ta emot och bromsa fallaren. Den som faller fångas upp tidigt och reses upp till upprätt position igen och väljer sedan åt vilket håll hen vill falla. Hela övningen sker under koncentrerad tystnad. Fallaren väljer när hen vill avsluta övningen.

Prata om: Att lita på andra människor är också mod. Hur kändes det att vara fallaren? Vågade du lita på att kompisarna skulle fånga dig? Hur kändes det att vara den som skulle ta emot? Vad krävs för att du ska våga lita på en annan människa? Litar du på någon nu?

PRATA OCH RITA

Vad är du rädd för? Låt gruppen prata om vad de är rädda för. Det kan vara mardrömmar, stora djur eller höjder, men också säga ifrån eller inte passa in. Låt allas tankar komma upp.

För in samtalet på att sätta sig på tvären. Kan det vara läskigt att säga ifrån när någon gör något du tycker är fel? Har du satt dig på tvären när någon annan har varit orättvis, dum eller inte respekterat dig? Hur var det? Efter samtalet kan var och en måla en bild utifrån de samtal ni har haft.

ATT FLY OCH VARA MODIG

Läs texten om Krig drabbar också barn på sidan 8-9 i Fredligt.

Barnen från Syrien har tvingats fly på grund av att det är krig där. För att våga fly krävs det mod. Man vet inte vad som ska hända och hur det kommer se ut där man ska bo, om man kommer trivas eller inte. Många människor i Sverige har kommit hit för att de flytt från krig. De är alla modiga människor. Är det någon i gruppen som flytt till Sverige, eller känner de någon som kommit hit som flykting? Låt dem berätta. Lyft fram dem som modiga människor.

Prata om: Hur skulle det vara att fly till ett annat land? Är det någon som har flytt eller flyttat från ett annat land eller en annan ort? Vad mer behöver man mod till? När var du modig senast?

Skriv en lista tillsammans på modiga saker på ett stort papper. Om ni vill kan alla vara med och rita och dekorera pappret. Sätt upp det på en synlig plats där alla kan se listan under dagen.
Ni kan också läsa och prata om listan 5 sätt att skaffa mod på sid 13 i Fredligt.

KRIG DRABBAR OCKSÅ BARN

Syrien är ett av de länder där det är krig för att det finns olika grupper som inte kommer överens. Kriget i Syrien har gjort att en och en halv miljon människor har flytt till grannländerna. I flyktinglägret Za'atari i norra Jordanien finns mer än 150 000 människor. Det är som om invånarna i en stor svensk stad skulle bo i ett flyktingläger, plus några tusen människor till.

– Uvet här är svårt. Vi har inte rent vatten och när vi går till toaletten är det massor av fisk och vi måste stå i kö. Jag hämtar vatten i Niek åt min mamma och det blir alltid bråk, säger Raghad, dotter.

När de är överfulla. Det kommer att smutsiga och köken är överflöda, säger AL, 12 år.

– Det är mycket gammal och kass, så inte inte här. Jag vill min styv mor och min syster och jag kommer tillbaka till Syrien, säger Hama, 14 år.

– Jag blev två vattenbällare stulen. Det är för mycket här, särskilt när vattnet kommer här.

Barnen är skrämda och rädda, något som överlag inte är bra för barn. De vill inte gå till skolan, i flykten. Barnen tycker också att det är jobbigt att det är så mycket bråk i läger. Därför, säger Svenska kyrkan med att barnens föräldrar ska få stöd med konflikthantering och utbildning i barns rättigheter. Man kan hjälpa barnen i Ze'atari genom att skänka pengar till Svenska kyrkans internationella arbete.

VARFØR BLIR DET KRIG?

Offa handlar krig om saker som många vill ha. Det kan vara vatten och mark ett öda mat på eller resurser som är värda mycket pengar, till exempel olja och mineraler från gruvor. De flesta krig i världen sker i områden där människor är fattiga. Men man inte bara kriget krasar sig på människors

känna sig tvingade att ta till våld och vapen för att få det.

Ryghed och del i denna internationella konferens om barns rättigheter.

VARFÖR FINNS DET VAPEN? **HUR SER VÄRLDEN UT Egentligen?**

Människor och länder som känner sig hotade kan vilja ha vapen för att kunna försvara sig om någon skulle vilja göra dem illa. Men ofta handlar vapen i fel handen och dröbar utslädda människor. Därför kämpar Kristina Fredriksson och andra organisationer för att

Världen är på många sätt en bättre plats att leva på än någonsin tidigare. Fåre människor dödar i krig. Färre barn än någonsin i skolan och i vuxen ålder som fortfarande är tvärslutna av svärtsot. Det finns tillräckligt med mat för att alla människor på hela jorden ska

minskar mängden av i världen.
Du kan stötta Kristina Freds-
rådens arbete genom att bli
medlem.

kunna äta sig mätta. Trots det går
många människor hungriga. Om
vi istället skulle dela mer lika på de
resurser som finns skulle risken för
krig och konflikter minska.

MALALA STOD UPP FÖR FLICKORS RÄTT ATT GÅ I SKOLAN

Malala Yousafzai kommer från ett land som heter Pakistan. Radan när hon var elva år gammal pratade hon om att bli lärd i utbildning. Området Malala bodde i då styrdes av en grupp som kallat sig Taliban. Talibanerna tyckte att flickor inte skulle gå i skolan och fick möjligheten att blogga på en stor nyhetswebb. I bloggen skrev hon om hur hon förstod utbildning såg tro förbudet och om hur viktigt hon tyckte att det är med utbildning. Förutom att blogga var Malala med i olika projekt och

HÄR BOR MALALA

Pakistan

Jag tänker på det ofta och ser scenen framför mig. Även om de kommer för att döda mig så

För att göra mig så
kommer jag att säga
att det de försöker göra
är fel, utbildning är en
rättighet.”
Från Malais blogg 2009.

FEM SÅTT ATT SKAFFA MOD FEM TECKEN PÅ MOD

- 1 Fundera på vad som är det värsta som kan hända om du går den röda vägen (jagfar inte så fort!)
- 2 Öva på att vara modig framför spegeln.
- 3 Testa och börja vara lite modig i lagret.
- 4 Ta hjälp av någon annan (titta om man är tvä)
- 5 Tänk på det bra såväl som kan hända om du vägar.

viktigt det är att få gå i skolan. Hon blev känd och allt fler lyssnade på vad hon sa och tyckte också att lagen borde förändras. Folk som var enastående räddt till utbildning kände sig hotade av Malala, trots att hon bara var tonåring. I slutet på 2012 försökte en av

BARN HAR RÄTT

Alla barn är vilda och måste behandlas skyddat. Det har alla världens länder kommit överens om och skrivit om i FN:s barnkonvention. Alla barn har enligt den rätt att gå i skolan, få tåka och ha bra friducikliveter. Men så är det inte överallt. I många länder tvingas i Pakistan många barn arbeta eftersom föräldrarna har så dåliga löp. I Syrien kan barn tvingas att fly från sina hem och lärd sig flykting från sina föräldrar. Det är förödelse i barn. Alla måste protestera när barn behandlas illa, både i Sverige och i världen.

ATT SÄTTA SIG PÅ TVÄREN

Övningar till sidorna 14–15: Sätt dig på tvären!

TILL LEDAREN

Barn lär sig från tidig ålder att de ska lyda och göra som vuxna säger. Men vad händer när det är orättvist eller fel? Då är det viktigt att kunna säga ifrån. Kanske är det till och med en skyldighet vi har, att protestera och sätta oss på tvären när saker är fel. Även om det är viktigt att barn lär sig att lyssna och respektera andra ska de också lära sig att vuxna också ska lyssna och respektera barn. Men det är viktigt att lära sig hur man kan göra sin röst hörd och hur man säger ifrån och när det är viktigt att man vågar säga ifrån.

BARN KAN SÄGA IFRÅN

Läs texten om barn som har protesterat på sidan 14 i Fredligt.

Prata om: Vad tycker ni om berättelserna? Var barnen modiga? Skulle du våga göra något sådant? Vad skulle du kunna göra? Börja med att komma på något som du tycker är fel eller orättvist. Är det rätt att Sverige säljer vapen till fattiga länder i krig, eller är det orättvist att bara vissa som får vara med och spela landbandy på rasten? Gör en lista tillsammans med saker som ni vill förändra. Det enklaste är att ändra i sin egen närmiljö, men det går också att vända sig till politiker för att förändra i samhället. Läs "Så här kan du göra" på sidan 14 i Fredligt och fundera hur du skulle kunna förändra de olika punkterna som ni tycker är fel eller orättvist.

STATYER

Statyer är en övning som belyser orättvisor och förtryck. Det är också en övning i samarbete. Dela in deltagarna i grupper på ca 4 personer. Varje grupp ska göra en staty som gestaltar en orättvis situation. De får kort tid på sig för att inte fastna i prestation. Sedan ska alla grupper visa sin staty för de andra som ska komma på en förändring i statyn som gör att förtrycket bryts. Till exempel flytta en arm så att den ger något istället för att slå. Försök att komma på så enkla och små förändringar som möjligt. Prova flera idéer om det finns. Tänk på att bejaka alla idéer, även de mindre bra, för att inte hämma deltagarnas kreativitet. **Prata om:** Hur kändes övningen? Vad var lätt eller svårt? Hur kändes det att visa upp sin staty? Hur kändes det när den blev förändrad?

SÄTT DIG PÅ TVÄREN

Bland är det bra att säga emot. Om det är något som du inte håller med om, till exempel att det blir mindre gott i världen, såg från. Barn har rättigheter och skyldigheter och de måste också lyssna på. Och du kan göra skillnad även om du är barn. Här tipsar vi dig om olika sätt som du kan protestera på.

BARN SOM HAR PROTESTERAT

En skolas i Halmstad protesterade mot att deras klasskamrat skulle utläsas från Sverige. De gjorde närmansändring som de lämnade till migrationsverket som bestämde över utvisningsbeslut. Klasskamraten fick till slut stanna i Sverige.

Systrarna grina och fölla var bara 11 år när de valde att sätta sig på tvären. När klassen skulle läsa för ett föreläsning, som gjorde vapen så de ifrå. De tyckte inte att det kändes bra att läsa på ett konferens som gör krigsvapen som dödar människor. Det var inte lätt att säga ifrån när klassen och klassen ville ha pengarna som de skulle tjäna in till klassen. Men de stod på sig och är idag föreläsare för andra att säga till upp för vad man tycker är rätt.

SÅ HÄR KAN DU SÄTTA DIG PÅ TVÄREN

- Prata med dina kompisar. Ta reda på om ni är flera som tycker samma sak. Ni får större kraft om ni är många.
- Ta reda på om det finns någon som kan hjälpa er om frågan och som kan ge dig bra argument.
- Ta reda på vem som bestämmer i den frågan som du vill påverka.
- Skicka ett brev eller gå till den som du tycker är viktig på hur det kan bli bättre.
- Bjud in den som bestämmer. Förklara hur ni ser på saken.
- Om problemen rör någon, ta upp frågan på elevrådet.
- Ta reda på om det finns föreningar som är aktiva i den fråga som du kan gå med i för att göra din röst hörd. Starta en egen förening om det inte finns någon.
- Starta en protest. Se alla som tycker du har rätt att ändra mening till de som bestämmer och kräv förändring.
- Kontakta media och ha dem uppmärksamma problemat. Det kan vara lokalnyheterna eller lokalradio.
- Läs mer på www.barnombudsmanen.se

TRO <3 FRED

¶ Ett viktigt ord i Bibeln är "Shalom" som betyder ungefär "fred överallt". Både mellan kompisar, i samhället och i världen.

FEM BÄSTA FREDSTIPSSEN

1. Protestera när du tycker att något är orättvist eller fel. Använd tipsen på följande sidan.
2. Skänk pengar till projekt som hjälper människor i andra länder där det är krig och fattigdom.
3. Köp Fairtrade-märkta varor i affären. Då får den som gjort varan rättvisligt med löst, och behandlas rättvis.
4. Supportera fred. Det är också att ta hand om miljön.
5. Prata med andra om fred och orättvisor så här det är för oss alla som vill göra världen bättre.

VI SOM GÖR TIDNINGEN

SVENSKA KYRKANS LUNGA

är en organisation för barn och unga i Svenska kyrkan. Som kristna tycker vi att det är viktigt att alla människor ska få leva ett bra liv, oavsett var på jorden de bor. Du kan bli medlem i Svenska kyrkan. Länga på www.svenskakyrkan.se

KRISTNA FREDSRÖRELSEN

är en organisation för alla som vill göra för fred, värdna och mänskliga rättigheter på ett fredligt vis. Du kan bli medlem i Kristna Fredsrörelsen på www.kfr.se

1 SAMARBETE MED Svenska kyrkan

INTERNATIONELLT ARBETE

TIDNINGEN

Produktionen sker med stöd från Sida. Sida har ej deltagit i produktionen och ansvarar för innehållet i utgåvorna. Redaktion: Therese Gustafsson, Anna Rönberg, Sofia Karlberg, Michael Högl, (Barn), Samma Bonell (Illustration) och Ulrika Lagerlöf.

RÄTT SVAR

Alla frågor och svar kommer att besvara på. Du kan också skriva till oss på info@fredstipsen.se eller fredstipsen@fredstipsen.se. Redaktionen ser till att du får svar på dina frågor.

AVSLUTNING

TILL LEDAREN

Det är bra att markera tydligt när passet är slut. Prata om vad ni gjort under passet och något om vad ni lärt er. Avsluta gärna med en övning och/eller andakt.

FREDS-GNISTAN

Alla ställer sig i en ring och håller i varandras händer. Någon i ringen får i uppdrag att skicka en gnista genom att trycka den andres hand, som skickar vidare till nästa person. När gnistan kommit runt har övningen lyckats. Prat: utgå från serien på baksidan av Fredligt om att goda handlingar sprider sig, precis som gnistan. Alla kan vara med och sprida goda handlingar och skapa fred.

PRATBOLL

Alla står i en ring. En boll skickas runt. Den som har bollen får säga något om vad man tyckte om passet, något man lärt sig eller något man kom att tänka på. Den som inte har bollen måste vara tyst.

KOMPISTRÄD

Rita en stam på ett stort papper. Låt alla göra löv i trädets kronor med fingerfärg, antingen med händer eller tumavtryck. Prat: Trädet blir mycket finare när vi har många händer och tumavtryck. Många små handlingar kan göra stor förändring. Ensam förändrar man lite, men tillsammans förändrar man mycket.

ANDAKTSTIPS

Berätta Jesus liknelse om den barmhärtiga samariten. Lagg tonvikt vid att vi måste ta oss tid och bry oss om varandra. Det spelar ingen roll vari i världen man kommer ifrån. Vi behöver varandra.

eller

Läs Matteusevangeliet kapitel 5, vers 38-42. Jesus säger att vi inte ska slå tillbaka utan tvärtom alltid ställa upp för andra. Tänk efter en stund på vad som skulle hända om alla verkligen gjorde så. Martin Luther King sade: Det är inte de onda människornas ondska som är det största problemet utan de goda människornas tystnad. Kan man stå på sig utan att slå tillbaka?

Be en bön för att fler ska våga säga ifrån utan att använda våld och för att alla som behöver det ska få några som ställer upp för dem när de är ensamma eller illa behandlade.

Gud, hjälp mig att vara en bra kompis.
Där andra är osams, hjälp mig göra dem överens.
Där andra slåss, hjälp mig hindra dem att göra sig illa.
Där någon sprider rykten, hjälp mig leta efter det som är sant.
Där någon är ledsen, hjälp mig att trösta.
Där någon blir retad, hjälp mig säga ifrån.
För det är genom att vara en kompis som man får en kompis
Och det är genom att försöka förstå andra som man kan bli förstådd.
Tack för att du alltid förstår mig och för att du alltid finns hos mig, Gud.
Hjälp mig att se på mig själv och andra som du gör:
Du som är en kompis för alla människor.
Amen.

Sjung: "Man kan höra vad någon ser" ur Kyrksång (Verbum).

LÄRA MER

TRO <3 FRED

Verktyg för fred

På Sveriges Kristna Råds hemsida finns en verktygslåda med material och tips för hur man konkret kan arbeta för fred. Där hittar du gudstjänstmaterial, fakta, filmtips, material för studiecirklar och mycket mer.

Läs vidare på www.skr.org/fred

Helig fred- Tro som fredsskapare

Kyrkornas globala vecka är ett tillfälle för kyrkor, församlingar och organisationer att uppmärksamma globala rättvisefrågor – samtidigt och tillsammans. Arrangörerna tar fram tema och verktyg. Veckan äger sedan rum i november över hela landet där engagerade människor planerar och genomför olika aktiviteter. Kyrkornas globala vecka 2013 och 2014 handlar om trons möjligheter att skapa fred som är mer än frånvaron av krig. På globalaveckan.se hittar du ett inspirationsmaterial med fakta, gudstjänstmaterial och tips på aktiviteter på temat helig fred.

Fred – detta vill kyrkorna i Sverige

Kyrkorna i Sverige, samlade i Sveriges Kristna Råd har tagit fram en skrift som lyfter fram olika aspekter av fred. Syftet är att vara en tydlig röst och aktör i arbetet för fred och rättvisa. Skriften finns på www.skr.org/fred

Icke våldsträning

Vill du eller din grupp lära dig mer om ickevåld kan du kontakta Kristna Fredsrörelsen som har utbildade ickevåldstränare som håller kortare och längre workshops. Få verktyg som kan förändra världen, din omgivning och dig själv. Stina.karbing@krf.se eller 08-453 68 76.

Gör fred nu

Svenska Kyrkans Unga jobbar med fredsfrågor på olika sätt. På www.svenskakyrkansunga.se/globalt finns tips på fredsaktiviteter som passar bra för lokalavdelningar och andra ungdomsgrupper i församlingen. Syftet är att inspirera till att göra fred, lokalt och globalt.

ANNAT MATERIAL

Materialet Mose, Maria och jag om flyktingfrågor.

Läs mer här. <http://svkunga.se/dokument/material-dokument/2011/11/mose-maria-och-jag/>

Barnkonventionen finns som gratis bilderboks-app till mobilen: <http://www.lyssna.nu/alla-barns-ratt/>

FILMER

Zozo (2005) (från 11 år) OBS! Filmen innehåller otäcka scener, så se den själv först innan du visar någon del av den för barn. Zozo växer upp i Libanon under kriget där, men blir skickad till släktingar i Sverige när hans familj dör. En film om att vara barn i krig men också om hur det är att komma till freden med minnen av kriget kvar inom sig, och känna sig annorlunda och utanför.

BÖCKER

Du måste berätta! (1998) Magda Eggens. Det oroar Ivan att han ingenting vet om sina morföräldrar. Så en dag berättar mamma om Ungern under andra världskriget, om nazisterna som tog hela hennes familj tillfånga och skickade hennes föräldrar och hennes lilla syster Judith till gaskammaren. (Ålder: 7-10 år)

Barrikaden – en bok om barn och krig (1983) Monica Zak. Boken utspelas i Nicaragua under inbördeskriget och följer bland annat en ung pojke som strider, hur han och andra barnsoldater vill befria sitt land från diktatur. En lättläst bok för barn, men samtidigt otäckt verklighetsnära.

Eldens hemlighet (1995) Henning Mankell. Berättelsen handlar om en flicka, Sofia, i Mocambique som är tolv år när boken börjar. Sofia har rymt från sin hemby där banditerna har anfallit och bränt ner hela byn och dödat invånarna. Sofia kliver på en mina och måste amputera benet, men överlever och lär sig klara sig själv. Den första boken i en serie på tre böcker om Sofia.